

Felicia Dumas

**Dicționar bilingv de termeni
creștin-ortodocși, român-francez
și francez-român**

Ediția a doua revizuită și îmbogățită

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA

Iași, 2020

Cuprins

Introducere	7
Abrevieri în limba română	14
Abrevieri în limba franceză	15
SIGLE	17

Dicționar român-francez

A	29
B	53
C	63
D	91
E	105
F	118
G	126
H	127
I	134
Î	149
J	161
K	164
L	165
M	173
N	200
O	207
P	213
R	266
S	276
T	308
Ț	326
U	326
V	329

X	339
Z	340
Sfinții din calendarul ortodox	343

Dictionnaire français-roumain

A	383
B	407
C	413
D	434
E	442
F	459
G	463
H	466
I	473
J	480
K	483
L	485
M	491
N	508
O	511
P	516
R	552
S	560
T	579
V	589
X	595
Z	596
Les saints du calendrier orthodoxe	597

Dicționar român-francez

A

acatist m. 1. Cântare bisericească, imn consacrat la origine Maicii Domnului și alcătuit de Roman Melodul în secolul al VI-lea; acatistele sunt rugăciuni de laudă aduse Mântuitorului și mai multor sfinți, cărora li se cere ajutorul în diverse privințe: **acathiste** (m.). *Les acathistes, dont le prototype est l'acathiste à la Mère de Dieu, dérivent des homélies en prose rythmées des prédicateurs syriens; chaque paragraphe se terminait par une clausule dont toute l'assistance reprenait les derniers mots. Ce type de composition a été largement utilisé dans le monde orthodoxe jusqu'à nos jours.* RA. 2. Pomelnic, listă cu numele celor vii și ale celor adormiți, pe care credincioșii o duc la altar în timpul proscomidiei, pentru ca preotul să se roage pentru ei; acatistele se mai pot da și cu alte ocazii: **diptyques** (f. pl.). *Dyptiques: registre des défunts ou vivants dont on fait mémoire au cours de la Divine Liturgie. On l'appelle parfois Livre de vie. La lecture des diptyques au cours de la Divine Liturgie a beaucoup varié. Elle est située actuellement pendant l'anaphore.* DLC.

Acatistier n. Carte liturgică folosită atât de preoți, cât și de credincioși, care cuprinde diferite acatiste, închinare Maicii Domnului, Mântuitorului Iisus Hristos și mai multor sfinți: **Recueil d'acathistes** (m.). *Recueil d'acathistes, paru au monastère Saint-Antoine-le-Grand, métouchion de Simonos Petra en 1996.* CBD.

acoperământ n. 1. Obiect liturgic ce constă dintr-o bucată de stofă (de același tip cu cea din care sunt lucrate veșmintele liturgice), cu care se acoperă potirul și patena; la Liturgia Euharistică sunt folosite trei astfel de acoperăminte: unul pentru potir, unul pentru patenă și unul mai mare – Sfântul Aer – care acoperă și potirul și patena: **voile** (m.). *Le prêtre fait de même avec le premier voile et couvre la patène en disant: «Le Seigneur règne, vêtu de majesté. Le seigneur s'est vêtu et ceint de puissance».* DLC.

2. Batic sau eșarfă cu care femeile își acoperă capul, conform tradiției, când intră în biserică, pentru a participa la slujbe: **foulard** (m.). *En France, le port du foulard par les femmes n'est pas obligatoire pendant les offices.* CED.

|| **Acoperământul Maicii Domnului** (n.pr.). Sărbătoare a Bisericii Ortodoxe, menționată în calendar la 1 octombrie, care amintește de minunea arătării Maicii Domnului în biserică din Vlaherne (din Constantinopol), pe vremea împăratului Leon cel Înțelept: **Protection de la Mère de Dieu** (n.pr.). *La fête de la Sainte Protection de la Mère de Dieu a été instituée à la suite d'une vision qu'eut notre saint Père André le Fou pour le Christ un jour où l'on célébrait une vigile dans l'église des Blachernes à Constantinople.* CEO. || sin. **Pokrov** (m.). *Pokrov: mot slavon signifiant «protection».* *La fête de la Protection de Notre Dame, au 1er octobre.* SNS.

adorare f. Acțiune de adorare, de cinstire și de slăvire a lui Dumnezeu prin practica ritualului cultic: **adoration** (f.). *Dans l'acte de l'adoration, le chrétien s'adresse à Dieu comme à un être personnel et plein d'amour.* DTO.

adormire f. Cuvânt folosit în Ortodoxie ca sinonim pentru moarte, deoarece moartea este considerată ca o adormire ce precede învierea: **dormition** (f.). *Voyant que c'était l'anniversaire de sa dormition (le 10 septembre), je regrettais d'avoir passé cette journée sans y faire attention et je me le reprochai. Je crois que le bon père me l'a pardonné.* FJMD. || **Adormirea Maicii Domnului** (n.pr.). Una din cele douăsprezece mari sărbători (numite și împărătești) ale Bisericii Ortodoxe, sărbătorită la 15 august, care comemorează adormirea întru Domnul a Maicii Domnului și ridicarea ei la cer: **Dormition de la Mère de Dieu** (n.pr.). *Le 15 août, nous célébrons la Dormition ou transfert au Ciel de notre Toute-Glorieuse Souveraine la Mère de Dieu et toujours Vierge Marie.* CEO.

adormit, ă adj. Se spune despre cel care a decedat că a adormit întru Domnul, în viziunea creștină a ceea ce se întâmplă cu sufletul după moarte: **défunt, e** (adj.). *Accorde, Seigneur, à l'âme de ton (ta, tes) serviteur (servante) (s) défunt (e) (s) (N.) le repos dans le séjour de la lumière, de la fraîcheur et de la paix, en un lieu d'où sont absents la peine, la tristesse et les gémissements.* GPP.

aducere f. || ~ **aminte** (f.). Anamneză, memorial ; nume purtat de rugăciunea anamnezei, componentă a anaforalei liturgice, în timpul căreia preotul amintește, prin enumerare, momentele principale ale mântuirii omenirii, de la răstignirea pe cruce a lui Hristos și până la a doua Sa Venire: **anamnèse** (f.). *L'ananèse signifie un souvenir mutuel: Dieu se souvient de l'homme et l'homme de Dieu.*

La prière de l'anamnèse développe le thème de la présence du Seigneur et rappelle Ses paroles. Il ne s'agit pas de rappeler des événements passés ou d'annoncer ceux à venir, mais de témoigner qu'ils sont tous vivants dans la mémoire de Dieu et le présent éternel du 'temps' de l'Église, qui est rencontre entre le temps historique et l'éternité qui récapitule tout.

VTO. || **sin. mémoire** (f.). *Au cours de la Liturgie eucharistique, pendant la Liturgie des fidèles, le prêtre rappelle à la mémoire de l'assemblée l'œuvre de salut que Dieu a accomplie pour nous, particulièrement l'institution de la Sainte Cène.* VTO. || **aducere-aminte de moarte** (s.n.). *Stare de vigilență duhovnicească determinată de amintirea morții și prin aceasta, de meditare la destinul omului și la pregătirea sufletului pentru mântuire prin pocăință și smerenie: **mémoire de la mort** (s.n.). *La mémoire de la mort. Comme ses frères aînés, le Père Cléopas pensait souvent à la mort, surtout la nuit.* PC. || **sin. souvenir de la mort** (s.n.). *L'ascèse suppose le souvenir et la mémoire de la Croix et de la Résurrection.* PMA. *Un frère demanda au père Cléopas: «Que faire pour être sauvé, très révérend Père ? – Aie à ta droite la crainte de Dieu, à ta gauche, le souvenir de la mort, la prière de Jésus à l'esprit et dans le cœur et tu deviendras saint, petit frère!».* PC. || **aducerea moaștelor** (s.n.). *Acțiune de strămutare a moaștelor unor sfinți, sărbătorită în calendarul ortodox: **la translation des reliques** (s.n.). *Le 27 janvier est fêtée la Translation des reliques de saint Jean Chrysostome (Aducerea moaștelor Sfântului Ioan Gură de Aur).* CMSA.**

adumbri f. Acțiunea de acoperire a omului de către harul Duhului Sfânt; se folosește pentru definirea zămislirii

Fiului lui Dumnezeu de către Maica Domnului, după adumbrirea ei de către Duhul Sfânt: **couvrir de l'ombre** (s.v.). *La puissance du Très-Haut couvrit alors de son ombre celle qui n'avait pas connu le mariage, et elle conçut. Et son sein virginal devint comme un champ de délices pour ceux qui veulent y moissonner le salut en chantant Alléluia!* RA.

aer m. Cel mai mare dintre cele trei acoperăminte liturgice, care se așază peste potir și peste patenă; preotul îl poartă pe spate în timpul procesiunii vohodului mare și îl clatină deasupra Darurilor în timpul recitării Crezului: **aër** (m.). *Le prêtre enlève l'aër qui recouvre les saints Dons et l'élevant des deux mains l'agite au-dessus des Dons pendant le chant du Symbole de la foi.* DLCO.

aflare f. || ~a **moaștelor** (s.n.). Denumire a unei sărbători care comemorează momentul găsirii, al aflării moaștelor unor sfinți: **invention des reliques** (s.n.). *Le 22 février: Saints Apôtres et Martyrs du Quartier d'Eugène à Constantinople (Invention des Reliques).* (Aflarea moaștelor sfinților mucenici din Evghenia). CED.

agheasmă f. 1. ~ **mare** (s.n.). Apă sfințită de preot o dată pe an, în timpul unei slujbe speciale, săvârșită în ziua de Bobotează (pe 6 ianuarie); ea este folosită după aceea la sfințirea bisericilor, a antimiselor, a Sfântului Mir, sau se dă credincioșilor care, pentru diferite motive, au fost oprți de la împărtășanie de către preotul duhovnic: **eau bénite** (f.). *Le prêtre asperge l'icône avec l'eau bénite par trois fois en disant: «Cette image est rendue sacrée par la*

grâce du Très-Saint Esprit et l'aspersion de l'eau bénite, au nom du Père et du Fils et du Saint- Esprit». GEA. 2. ~ **mică** (s.n.). Apă sfințită de preot în cadrul unei slujbe speciale, la biserică, dar și în alte locuri (în casele oamenilor, spre exemplu), la cererea credincioșilor pentru diferite trebuințe; slujba de sfințire a aghesmei mici în casele credincioșilor, pentru binecuvântarea acestora se numește și sfeștanie: **aghiasmo** (m.). *Nous avons célébré le début de l'année liturgique par un aghiasmo en l'honneur du saint protecteur de notre domaine.* LAM. || sin. **petite bénédiction des eaux** (s.n.). *Si la bénédiction se fait à l'église, on y met à l'endroit habituel une table et un bassin rempli d'eau. Le moment venu, à la fin des Matines ou après la Divine Liturgie, le prêtre, revêtu de l'étole et de la chasuble et portant la précieuse croix ornées de fleurs et de rameaux de basilic, s'avance précédé des porte-cierge et du diacre avec l'encensoir (Petite Bénédiction des eaux).* GEA.

agheasmatar n. 1. Vasul în care este păstrată în sfântul altar agheasma mare: **vasque** (f.). *On appelle ce récipient la vasque, tout simplement. On peut aussi l'appeler bénitier.* CED. || sin. **bénitier** (m.). *On peut aussi appeler la vasque, bénitier.* CED. 2. Recipientul confecționat din metal, cu robinet, în care se pune agheasma din care se servesc (uneori cu o cană care se găsește alături) credincioșii și care se găsește în naos: **colymvithra de l'aghiasmos** (f.). *La colymvithra de l'aghiasmos est un réservoir de moindres dimensions, pour la bénédiction des eaux. Elle est munie de bobèches, où l'on fixe trois cierges symbolisant la Trinité et un robinet permet de verser l'eau dans des gobelets pour l'usage*

Dictionnaire français-roumain

A

abba m. Vieux moine qui se trouve aux origines du monachisme oriental: **avvă** (m.). *Din acestea vedem că în planul așezării fraților în multe mănăstiri din Tabena era un mare avvă căpetenie peste toate mănăstirile.* RVM.

abbé m. Vieux moine, très avancé du point de vue spirituel, le terme étant employé dans l'Orthodoxie pour désigner les moines qui se trouvent aux origines du monachisme oriental (notamment les Pères du désert, du *Patérikon*). Par rapport au nom *abba* (employé sans le nom du moine désigné), *abbé* est suivi toujours du prénom monastique de la personne désignée: **avvă** (m.). *Avva Pimen a zis: „De aceea ajungem la asemenea ispite, fiindcă nu păstrăm numele și rânduiala noastră, după cum scrie și Scriptura...”* PAPP.

absolution f. Rémission des péchés et pardon que le prêtre accorde au nom de Dieu lors du sacrement de la confession: **iertarea (păcatelor)** (f.). *Spovedania constituie partea principală a Tainei pocăinței, prin care credinciosul dobândește iertarea păcatelor săvârșite după botez și prin care se împacă cu Dumnezeu și cu Biserica.* DECR. || syn. **dezlegare de păcate** (s.n.). *Taina pocăinței constă din: căința sau părerea de rău pentru păcatele săvârșite; mărturisirea păcatelor, adică spovedania; îndeplinirea canonului de*

pocăință dat de preotul duhovnic; dezlegarea sau iertarea păcatelor, pe care o dă Sfântul Duh prin duhovnic. DECR.

abstinence f. Décision volontaire du chrétien de ne pas manger de viande et de produits animaux les mercredis et les vendredis, ainsi que les périodes de carême de l'année, afin d'avancer dans la vie spirituelle ; action de se priver des plaisirs de la chair: **înfrânare** (f.). *Înfrânarea și asceza lui – Timp de mai mult de șaizeci de ani, fericitul părinte Isaac n-a mâncat niciodată nimic în afara meselor comune de la trapeză. PDCSMA.*

acathiste m., adj. Hymne consacrée en premier lieu à la Mère de Dieu due à Romain le Mélode au VIème siècle, pendant le chant de laquelle on s'agenouille dans les églises roumaines et on ne reste pas assis dans les églises orthodoxes de France (on reste debout); il y a également des acathistes dédiés au Christ ou à des saints importants: **acatist** (n.). *Un acatist de largă circulație este cel închinat Maicii Domnului, „apărătoarea Doamnă” a Constantinopolului, capodoperă a immografiei liturgice bizantine. DTO.*

acédie f. Etat de négligence intérieure et spirituelle, de découragement, d'ennui, de manque de l'ascèse et de la vigilance: **akedie** (f.). *Akedia, din punct de vedere etimologic, înseamnă „absența grijii pentru mântuire”... Disperarea este pierderea conștiinței că Dumnezeu vrea să ne dăruiască viața veșnică. Lumea trăiește în disperare. Oamenii s-au condamnat ei înșiși la moarte. Cu akedia trebuie luptat corp la corp. (arhim. Sofronie). CVM.*

acribie f. Souci de précision et de rigueur dans la rédaction des textes, dans la doctrine, dans le respect de celle-ci et de la Tradition de l'Église: **acribie** (f.). *Privitor la viața bisericească, acribie înseamnă aplicarea cu strictețe a legiurilor bisericești, a canoanelor pentru respectarea dogmei și tradiției Bisericii.* DECR.

Actes m.pl. || **les ~ des Apôtres.** Livre du Nouveau Testament, attribué à saint Luc, qui se trouve dans la continuité de son évangile: **Faptele Apostolilor** (f.pl.). *Faptele Apostolilor este o carte canonică din Noul Testament, scrisă de sfântul evanghelist Luca în jurul anilor 60 la Roma.* DECR.

action f. || **bonne ~, ou mauvaise ~** (s.n.). Faits et gestes de l'être humain, qui contribuent à sa vie chrétienne, l'aidant ou non à un perfectionnement spirituel: **faptă bună sau rea** (s.n.). *Creștinul se cunoaște după faptele bune pe care le face. Cele rele nu îi sunt caracteristice.* CED. || **~ de grâces** (s.n.). Remerciement (sous la forme d'une prière) pour des bienfaits reçus de Dieu: **rugăciune de mulțumire** (s.n.). *Rugăciunea de mulțumire (euharistică): formulele de binecuvântare de la începutul slujbelor și formulele de ecfonis de la sfârșitul rugăciunilor.* DECR.

adoration f. Action d'adorer le Christ, Dieu le Père et le Saint-Esprit, donc les personnes de la Sainte Trinité, par des gestes et des rituels, qui expriment la soumission totale par rapport à Dieu: **adorare** (f.). *Adorarea sau latreia constituie cultul suprem, sau închinarea în sens propriu, care se*